

درسنامه حفظ قرآن کریم

محمد تقی صرفی پور

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست:

مقدمه

ارزش و اهمیت حفظ قران

انواع حفظ قران

روش صحیح حفظ قران

بیست روش حفظ قران

مقدمه

خداوند حکیم بر بشریت منت نهاد و کتاب بسیار با عظمت قران کریم را برای انسانها بر بهترین پیامبرش حضرت محمد ص نازل فرمود.

در حال حاضر در کره زمین تنها کتابی که کلام خداوند سبحان است، قران کریم است و بقیه کتابهای اسمانی مانند تورات وانجیل، چون تحریف شده اند دیگر کلام خداوند منان به شمار نمی آیند.

قران قانون اساسی بشریت است که هر جامعه ای به ان بصورت کامل عمل کند یقینا به سعادت دوجهان دست پیدا می کند.

ما مسلمانان باید از این کتاب اسمانی خالص، نهایت استفاده را بکنیم. و یکی از بهترین راههای استفاده از این سفره معنوی گسترده الهی، حفظ آیات قران کریم است.

انهایی که با قران انس گرفته اند می گویند تلاوت قران و زمزمه آیات قران از لذتهای بسیار شیرین معنوی است.

لذا هر که شب از کنار بستر امام رضاع رد می شد می شنید که امام دارند آیات قران را زمزمه می نمایند. امام رضاع هر سه روز یک قران ختم می کردند.

یا سیده نفیسه عروس امام صادق ع، شش هزار بار در مدت عمرشان، قران را ختم کردند.

یا فضه خادمه حضرت زهرا س، بیست سال فقط با قران با دیگران حرف می زدند.

هر کسی بتواند با قران انس بگیرد خداوند به او جوایز مادی و معنوی فراوانی در دوجهان عنایت می کند.مخصوصا به او عزت می دهد.

افرادی بوده اند که در یک نماز قران را ختم کرده اند .

علامه امینی در ماه مبارک رمضان ،پانزده بار قرآن را ختم می نمود، که ثواب چهارده بار آنرا به ارواح پاک معصومان و ثواب یکبار را به روح پدرش، اهداء می نمود.این برنامه تا آخر عمرش انجام می شد.

و ..

در این کتاب به تعدادی از راههای حفظ قران کریم اشاره شده است.امید است مورد استفاده علاقه مندان قرار گیرد.

اهمیت و مقام حفظ و حافظ قرآن

احترام و توجه به حاملین قرآن و ارزش و بهای حافظان قرآن علاوه بر نزد خدا در میان اجتماع نیز حائز اهمیت است زیرا کسی که با قرآن مانوس است چنانکه قرآن را با تانی و توجه به معانی آن حفظ کند به مرور زمان معانی قرآن در جان و جسم او نفوذ کرده و تمامی اعمال و رفتار او را تحت تاثیر قرار می دهد. وقتی گفته می شود قرآن پاسخگوی تمامی نیازهای بشر در تمامی اعصار بوده و هست، یعنی با تدبر در آیاتش می توان رفتارهای درست از نادرست و بایدها و نبایدها را فرا گرفت؛ بگونه ای که (شخص قرآنی) تمام صفاتش خداگونه می شود.

پیامبر اکرم (ص) فرموده اند: و همانا بر حق ترین مردم که در پنهان و آشکار نماز و روزه به جا می آورد حامل قرآن است.

ارزش و مقام والای حافظ قرآن به سبب اعمال و رفتارهای شایسته و خداپسندانه اوست و بزرگترین امتیاز او همانا الگوی رفتاری اوست، چرا که تمام احکام، از واجبات تا مستحبات و حرام تا مکروه همه و همه در این کتاب آسمانی نهفته است. اینچنین رفتارها و گفتارهای خداپسندانه نیز مورد رضایت و مطلوب همه مخلوقات خدا خواهد بود.

حافظان قرآن که زمره ای از مومنین محسوب می شوند، تمامی صفات مومنین در آنها یافت می شود، چرا که حامل قرآنی که وجودش با معانی قرآنی آمیخته گشته و در تمام

امور ، در جای جای زندگی اش معانی قرآنی را مشاهده و همواره خود را در محضر می بیند ، می داند که : « هر چه بر روی زمین است فانی می شود ، تنها ذات پروردگارت که با شکوه و گرامی است باقی می ماند » (الرحمن 26، 27) . بنابراین امید و تکیه گاه او در همه حال خداوند است ، خدایی که سرچشمه همه نعمت هاست .

حاملان قرآن به جهت انس پیوسته با قرآن همواره خود را در محضر خدا می بینند . لذا شخص قرآنی تداعی معانی قرآنی می شود و پیوسته در همه حال رضای خدا را جستجو می کند چرا که می داند (و الله خبیر بما تعملون ، منافقون ، 11) و خداوند به آنچه انجام می دهد آگاه است .

حافظ قرآن که الگو و نمونه ای از مومنین محسوب می شود و با قرائت مستمر و تامل در آیات نورانی خداوند گوشت و خون او و حتی روح و جاننش آمیخته و عجین از کلام حق گشته در استفاده و به کارگیری قوای درونی خود چون : خشم ، غضب ، حرص ، حسد و انواع شهوات که در همه آدمیان بالفطره کم و بیش یافت می شود ، همواره با توجه به آیات الهی ، عقل و شرع را لحاظ کرده و به صورت صحیح جانب اعتدال را گرفته و با تاسی از زندگی ائمه اطهار علیهم السلام در مسیر صراط مستقیم حرکت می کنند . و بدین سبب از هر آنچه معصیت باشد و فساد آفرین دوری می گزینند و در مصائب و ناملایمات زندگی دچار یاس و ناامیدی نمی گردند و می دانند که همه امور گذرا بوده و یا براساس حکمت های الهی مورد آزمایش الهی قرار گرفته اند ، که یقیناً نفعی در آن نهفته است و یا علت آن نقص و خطاهای خود ما بوده است ؛ زیرا خداوند کمال مطلق است و هیچ

نقص و کثری در آن راه نمی یابد . در همه حال آنها امید به رحمت بی نهایت خدا داشته و ایمان دارند که « همانا خداوند بر هر چیزی تواناست » (تحریم ، 8)

البته هر انسانی ممکن است در شرایط و مواردی خاص دچار خطا و گناهی هر چند کوچک شوند لیکن آنان از ایمان قوی تری برخوردارند ؛ مثل همین گروه حاملین قرآن چنانچه لحظه ای دچار غفلت و لغزش گردند و ناخواسته شیطان و هوای نفس بر آنها غالب گردد به جهت ایمانی که دارند سریعاً به خود آمده و نخستین گامهای رهایی از ظلمت نفس را برداشته با امید به آمرزش و رحمت خداوند راه توبه و بازگشت را پیش می گیرند .

مسئله ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که حافظ قرآن مجید در صورتی اثرات درخشان خود را ظاهر می سازد و هنگامی داروی شفا بخش دردهاست و صاحب خود را به درجات مافوق تصویری که در روایات به آن اشاره گردید می رساند که با انگیزه پاک الهی و با معرفت مطلوب نسبت به کلام خدا انجام گیرد که چنین حافظی بر طبق روایات می تواند شفاعت نماید و با تلاوت هر آیه درجه ای در بهشت صعود کند . در باب مقام و منزلت اخروی حافظان قرآن کافی است به احادیث مشهود با دقت و تأمل بیشتر نظر بیفکنیم:

- تعداد درجات بهشت به اندازه تعداد آیات قرآن است . پس هنگامی که یکی از اهل قرآن (حامل قرآن) به بهشت وارد شود به او گفته شود : بخوان و بالا برو برای هر آیه یک درجه است پس بالاتر از حافظ قرآن درجه ای نیست .

- حافظ قرآن که عمل کننده به آن باشد هم مقام با فرشتگان و سفرا و نیکوکار گرامی خداوند خواهد بود .
- یعقوب احمر گفت : به امام صادق (ع) عرض کردم ، که دین زیادی بر عهده دارم و این سبب شد که قرآن از من سلب شود و آرامش را از دست داده ام . امام فرمود : قرآن ، همانا که آیه و سوره ای از آن در قیامت می آید که هزار درجه در بهشت صعود می نماید و می گوید اگر مرا حفظ می نمودی ترا بدینجا می رساندم .
- قرائت فردی که از حفظ قرآن می خواند هزار درجه است و در حالی که او به قرآن بنگرد هنگام قرائت هزار درجه بر آن افزوده می شود .
- برای هر آیه از قرآن درجه ای است در بهشت و چراغهایی هستند در خانه های شما .
- اهل قرآن سرشناسان اهل بهشتند .
- حافظ قرآن هنگامی که عمل کند به آن پس حلال داند حلال آن را و حرام داند حرام آن را ، حدود ده تن از اهل بیت ، او را در روز قیامت شفاعت کند از آتش جهنم .
- از احادیث این گونه بر می آید که تمام نعمات و رحمت های الهی در دنیا و آخرت حافظ قرآن را در بر می گیرد ، مشروط بر اینکه حافظ قرآن عامل به قرآن نیز باشد و آنچه از امر و نهی و حلال و حرام خدا در آیاتش بدان اشاره گردیده یقین داشته و خود را ملزم به رعایت آن بداند ، در آن صورت است که طبق روایت وارده مورد شفاعت معصومین

عليهم السلام قرار می گیرد . پس آنچنان نیست که هر کس با هر شرایطی را مورد شفاعت قرار دهند .

در رابطه فراگیری دانشهای قرآنی قرائت ، درک معانی ، حفظ آیات هیچ محدودیت سنی وجود نداشته ، هر کسی در هر شرایطی با توجه به فراخور حال و موقع خود می تواند جرعه ای از این کلام وحی را نوشیده و بهره های لازم را ببرد . شاهد ما افراد بیشماري بوده اند که تا کنون با حافظه معمولی در سنين بزرگسالي و چه بسا میانسالانی که با انگیزه معنوی و توکل به خدا و تلاش و کوشش مستمر خود موفق به جزئی یا نیمی و یا حتی تمام آیات قرآن شده اند . بنابراین حفظ قرآن منحصر به افراد باهوش فوق العاده نیست ، الا اینکه افرادی که از نیروی حافظه کمتری برخوردارند در این راه مشقت بیشتری متحمل می شوند که برای آنان پاداش مضاعفی را در بر خواهد داشت .

حضرت صادق (ع) فرمود : هر کس قرآن را بسیار بخواند و یا اینکه حفظ آن بر او دشوار است آن را به ذهن بسپارد خدای عزوجل دوبار پاداش آن را بدو بدهد .

فضیل بن یسار گوید : از حضرت صادق (ع) شنیدم که فرمود : کسی که درباره قرآن رنج کشد و به سختی آن را حفظ کند دو اجر دارد .

امام صادق (ع) فرمود : بنویسید ، تا ننویسید نمی توانید حفظ کنید .

در این صورت نوشتن آیات خود روشی جهت حفظ آیات به شمار می رفته ، البته روش کتابت مستلزم صرف وقت بسیار و صبر و حوصله بیشتری است . اکنون ممکن است به جهت مشاغل عدیده و ضیق وقت کمتر مورد استفاده قرار گیرد .

رعایت اصول و موارد لازم هنگام حفظ قرآن

1- نیت

2- توکل بر خدا

3- پاکی و طهارت جسم و روح

4- برخورداری از قرائت و روانخوانی صحیح قرآن

5- پیروی از برنامه صحیح و منظم

6- مکان و محیط مناسب

7- وقت و زمان مناسب

انواع حفظ قرآن

حفظ قرآن به دو شکل ممکن است : 1. حفظ ترتیبی 2. حفظ موضوعی [حفظ ترتیبی [یعنی حفظ آیات از ابتدای قرآن تا پایان آن .] حفظ موضوعی [به معنای حفظ آیات دسته بندی شده در موضوع های متفاوت است کسانی که از حافظه ی متوسط و وقت بیش تر برخوردارند، شایسته است در مسیر حفظ ترتیبی گام بردارند .

برای آنان که از حافظه ی متوسط یا فرصت کافی بی بهره اند، حفظ موضوعی یا حفظ بعضی از سوره های کوچک و دارای فضیلت سودمندتر است .

کسانی که به هیچ وجه توان حفظ آیات قرآن را ندارند، باید بسیار سجده به جای آورند .

یکی از یاران پیامبر اسلام (ص) نزد حضرت آمد و گفت : قرآن از ذهنم رمیده و نگهداری اش برایم دشوار شده است . حضرت فرمود: [لا تحمل علیک ما لا تطیق و علیک بالسجود]

کاری که توان انجامش را نداری ، انجام مده ، و بر تو باد سجده کردن . مراحل حفظ قرآن حفظ قرآن مراحل دارد . که رعایت آن ها بسیار سودمند است . این مراحل عبارت است از :

1 - نقطه ی شروع

حفظ جزء اول قرآن از حفظ جزء دوم مشکل تر است ، و حفظ جزء دوم از جزء سوم دشوارتر .

بدین سبب ، یکی از دانشمندان می گوید: هر که پنج جزء قرآن را حفظ کند ، باید به حفظ کل قرآن امیدوار باشد . حفظ قرآن در آغاز کار دشوارتر است و هر چه پیش تر رویم ، دشواری ها کم تر می شود .

از این رو ، شایسته است برای جلوگیری از دلسردی حفظ راز آسان ترین مکان آغاز کنیم .

موارد زیر برای شروع حفظ مناسب ترین آیات شمرده می شود: الف (فهرست سوره های قرآن ب) جزء سی ام ج (داستان های قرآن در بسیاری از کشورها ، جزء سی ام قرآن - که سوره هایش کوچک و یادگیری اش تا اندازه یی آسان تر است - با عنوان عم جزء جداگانه چاپ می شود و متن درسی قرار می گیرد .

2 - کیفیت حفظ

نخست باید سوره یا جزء مورد نظر را تقسیم بندی کرد و سپس به حفظ آن پرداخت . با این روش ، حجم آیات سوره یا جزء کم تر و کار حافظ آسان تر می نماید پس از تقسیم بندی سوره یا جزء ، نوبت به حفظ می رسد .

برای حفظ دو راه وجود دارد: **الف**) حفظ آیات بر اساس صفحه **ب**) حفظ آیات بر اساس شماره در راه اول , به طور متوسط سهمیه ی هر روز یک صفحه است .

اگر کسی این شیوه را انتخاب کرد, باید تا آخر قرآن بدان پای بند ماند و بر اساس صفحه پیش رود . در شیوه ی دوم , مناسب ترین راه این است که آیات پنج تا پنج تا به خاطر سپرده شود, زیرا کسی که شماره های 1 و 5 و 10 و ...

را حفظ کند, شماره های بین آن ها را ناخودآگاه به خاطر می سپارد و برای این کار به تمرکز شدید فکر نیاز ندارد . بااین روش , خواندن قرآن از آخر به اول نیز دشوار نیست و با اندکی تمرین امکان پذیر است .

باید تنها پس از به خاطر سپردن دقیق یک آیه سراغ آیه ی دیگر رفت , وقتی آیه ی دوم به خاطر سپرده شد , باید دو آیه با هم تکرار شود و پس از اطمینان کامل , حفظ آیه ی سوم آغاز گردد .

بر این اساس , وقتی پنج آیه به خاطر سپرده شد, باید آن قدر به تکرار شان ادامه داد که در ذهن استقرار یابد .

پس از این مرحله , باید آیات پنج گانه هر روز دست کم پنج بار با فاصله تکرار شود تا در ذهن اثر عمیق نهد .

یک روان شناس می گوید : به خاطر داشته باش که نیمی از آنچه امروز می خوانی پس از نیم ساعت فراموش خواهی کرد , و دوسوم آن را پس از 9 ساعت و سه چهارم آن را در مدت 6 روز و چهار پنجم آن را نیز در عرض یک ماه از یاد خواهی برد .
بنابر این , راه تثبیت آیات در ذهن تکرار روزانه ی آن ها در فاصله های مختلف و منظم است .

در روز بعد , باید ابتدا پنج آیه ی روز پیش را چندین بار از حفظ خواند و سپس به حفظ پنج آیه ی بعد روی آورد . به کارگیری دقیق این شیوه , حفظ قرآن کریم را آسان می سازد .

در پایان این بخش , باید یاد آور شد که برای حفظ آیه ی طولانی می توان آن را به دو یا سه بخش تقسیم کرد و در مدت دو یا سه روز به خاطر سپرد .

[کمیت یا کیفیت]

آنچه به حفظ قرآن کمک می کند و محفوظات قرآنی را متقن و مستحکم می سازد , کیفیت است نه کمیت . **خوب به خاطر سپردن** , بیش از حجم محفوظات اهمیت دارد .^۱

پس باید به تکرار - حتی اگر به طولانی شدن بسیار زمان حفظ قرآن بینجامد - ارج نهاد , زیرا تکرار پیوسته ی محفوظات بر دوام و استحکام آن ها می افزاید .

3 - تثبیت محفوظات

نگهداری هر پدیده یی از ایجاد آن دشوارتر است . این قانون در [حفظ قرآن { نیز جاری است .

پس از مرحله ی دشوار حفظ, باید در اندیشه ی مرحله ی دشوارتر **تثبیت محفوظات** بود .

تثبیت آیات در ذهن به چند شکل زیر انجام می پذیرد: 1- **تکرار** 2- **گوش سپردن به نوارهای قرآنی** 3- **نوشتن آیات** که این سومی, نیرومندترین و مؤثرترین ابزار تکرار است که در بحث آینده از آن, سخن گفته خواهد شد . شیوه ی تکرار تکرار خود به شکل های گوناگونی نیز تحقق می یابد, برای مثال می توان به سه شیوه ی زیر اشاره کرد :

1 - قرائت در نماز

قرائت قرآن در نمازهای واجب و مستحب , نوعی تکرار شمرده می شود .

در نماز واجب باید بعد از سوره ی حمد یک سوره ی کامل قرائت شود, ولی در نماز مستحبی بعد از حمد هر مقدار آیه خوانده شود, کافی است و نماز صحیح است .

بالجرا ی این روش , می توان به تکرار محفوظات قرآنی پرداخت و آن هارا در ذهن متقن و مستحکم ساخت .

2 - تکرار انفرادی

حافظ قرآن باید روزانه بخشی از وقت خویش را به تکرار محفوظات اختصاص دهد .
هر کس با توجه به حافظه و موقعیت خویش می تواند زمان مورد نیاز برای تکرار خود را
در یابد، ولی تجربه نشان می دهد که باید هر 10 روز یا حداکثر 30 روز به تدریج همه ی
محفوظات قرآنی تکرار شود .

از آن جا که قرائت هر جزء به طور متوسط نیم ساعت وقت می خواهد، می توان جدول
زیر را، به عنوان روش مطمئن استقرار محفوظات در ذهن ، به عاشقان قرآن ارائه داد:

نوع حفظ ، زمان لازم برای تکرار در روز، کل قرآن یک ساعت و نیم ، 20 جزء یک
ساعت، 10 جزء نیم ساعت، 5 جزء یک ربع، ناگفته نماند، مهم تلاوت قرآن است نه
مرور آن در ذهن .

افزون براین ، باید زمان تکرار در تمام روز تقسیم شود، برای مثال بهتر است حافظ کل
قرآن ، زمان یک ساعت و نیم تکرار را به 3 نیم ساعت تقسیم کند: نیم ساعت صبح ،
نیم ساعت ظهر و نیم ساعت پیش از خواب شبانه .

البته مطلوب آن است که حافظ به زمان های یاد شده بسنده نکند و از هر فرصتی برای
تکرار و استحکام محفوظاتش بهره گیرد . خداوند می فرماید: [فاقرؤا ما تیسر من القرآن] .

هر قدر ممکن است قرآن تلاوت کنید . در پایان این بخش ، ذکر روش استاد طبلاوی
در تکرار آیات ، به عنوان یک الگو، سودمند به نظر می رسد .

او روز جمعه تکرار رامی آغازد و سوره های بقره ، آل عمران و نساء را به پایان می رساند

روزی‌کشنبه از ابتدای سوره ی یونس تا آخر نحل می خواند و بر اساس تقسیم بندی خویش و تا پایان هفته یک بار قرآن را ختم می کند . اومی گوید : من برای مرور قرآن هر روز دو ساعت و نیم بصورت ترتیل نه تجوید تلاوت می کنم , چرا که تلاوت با تجوید زمان بیش تری می طلبد .

سهم هر روز من این است که در هر نیم ساعت یک جزء بخوانم و این دو ساعت ونیم را به این طریق در روز تقسیم کرده ام که صبح یک ساعت یعنی دو جزء , عصر یک ساعت یعنی دو جزء و هنگام خوابیدن نیز نیم ساعت یعنی یک جزء که روی هم رفته پنج جزء را قرائت می کنم .

3-عرضه بر دیگران

یکی از راه های تکرار محفوظات قرآنی ، عرضه بر دیگران است .

حافظ قرآن هنگام عرضه به دیگران، به نقاط ابهام و ضعف خود پی می برد و محفوظاتش متقن و مستحکم می گردد .

روایتی است که پیامبر اسلام (ص) که فصیح ترین مردم است و قرآن را از جبرئیل دریافت می کرد - در ماه رمضان هر سال محفوظاتش را بر جبرئیل عرضه می داشت .

صحابه نیز محفوظات خویش را بر پیامبر عرضه می کردند تا بردرستی اندوخته های قرآنی شان مهر تایید زنند و اطمینان یابند .

حافظ قرآن می تواند با شرکت در محافل حفظ یا نزد دوست خود به تکرار آیات بپردازد یا دست کم محفوظات خود را بر یکی از بستگان و آشنایانش عرضه کند .

شیوه ی حفظ آیات همانند

در حفظ قرآن ، به ویژه دراثنای آن ، با مسئله یی به نام حفظ [آیات همانند] روبه رو می شویم .

برای حفظ این آیات ، باید آن ها را چندبرابر آیات دیگر تکرار کرد تا از دوام بیش تری برخوردار شوند، آیات همانند به شکل های مختلف دیده می شوند .

گاه دو یا چند آیه , جز در یک یا دو حرف یا کلمه , باهم شبیه اند, مانند آیات 84 آل عمران و 136 بقره : [قل امنا بالله و ما انزل علینا و ما انزل علی ابرهیم و اسمعیل و اسحق و یعقوب و الاسباط و ما اوتی موسی و عیسی و النبیون من ربهم لانفرق بین احدمنهم و نحن له مسلمون] .

{ قولوا امنا بالله و ما انزل الینا و ما انزل الی ابراهیم و اسمعیل و اسحق و یعقوب و الاسباط و ما اوتی موسی و عیسی و ما اوتی النبیون من ربهم لا نفرق بین احدمنهم و نحن لهمسلمون } این دو آیه در کلمات : [قل و قولوا] , [علینا و الینا] و [علی ابراهیم و الی ابراهیم] با یکدیگر تفاوت دارند . افزون براین , در آیه ی دوم واژه ی [و ما اوتی] دوبار تکرار شده است .

این همانندی به شکلی دیگر در سوره ی انشراح دیده می شود: [فان مع العسر یسرا .

ان مع العسر یسرا .]

این دو آیه تنها در فای آغازین تفاوت دارند . گاه این شباهت تنها در پایان آیات است , مانند آیات 1 احزاب و 30 دهر: [یا ایها النبی اتق الله و لا تطع الکافرین و المنافقین ان الله کان علیما حکیم .] {و ما تشاؤن الا ان یشاء الله ان الله کان علیما حکیم }

زمانی نیز این تشابه تنها در صدر آیات است , مانند آیات 10 و 116 آل عمران : [ان الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم و لا اءولادهم من الله شیئا و اولئک هم وقود النار] .

{ ان الذين كفروا لن تغنى عنهم اموالهم و لا اءولادهم من الله شيئا و اولئك
اوصحاب النار هم فيها خالدون [گاه دو آیه با یکدیگر همانند است , ولی کلمات متفاوت
نیز در آن ها به چشم می خورد, مانند آیات 100 و 149 آل عمران : { يا ايها الذين آمنوا
ان تطيعوا فريقا من الذين اوتوا الكتاب يردوكم بعد ايمانكم كافرين }.

{ يا ايها الذين آمنوا ان تطيعوا الذين كفروا يردوكم على اعقابكم فتنقلبوا خاسرين } .

برخی اوقات تنها عبارت میانی دو آیه با یکدیگر شبیه است و در صدر و پایان شان
تفاوت دیده می شود, مانند آیات اول صف و جمعه : [سبح لله ما فى السموات و ما فى
الارض و هو العزيز الحكيم } .

{ يسبح لله ما فى السموات و ما فى الارض الملك القدوس العزيز الحكيم }.

بی تردید شکل های همانندی بسیار است و بررسی همه ی آن ها, ما را از هدف اصلی
باز می دارد . آنچه بدین مجموعه مرتبط است , شیوه ی به خاطر سپردن آن هاست .
در این باره , روش های متعددی وجود دارد که عبارت است از :

1 - تکرار

برای حفظ و استقرار آیات همانند, باید آن ها را چند برابر آیه های معمولی تکرار کرد .

2 - روش مقایسه

[مقایسه] یعنی کنار هم قرار دادن آیات همانند و به حافظه سپردن دقیق موارد اختلاف آن ها، برای مثال وقتی آیه های 136 بقره و 84 آل عمران را کنار هم می نهیم و دقت می کنیم، در می یابیم که آیه ی 136 بقره کلمه ی [قولوا] دارد و آیه ی 84 آل عمران [قل] دراولی [الی] و در دیگری [علی] دیده می شود. افزون براین، در اولی [اوتی] دوبار تکرار شده است. پس این دو آیه در سه مورد با یکدیگر اختلاف دارند. وقتی آیات همانند را یک جا قرار دهیم و با یکدیگر مقایسه کنیم، در حافظه بهتر جای می گیرند و از دوام بیش تری برخوردار می شوند.

3- روش تناسب

یکی از بهترین و سودمندترین راه های حفظ آیات همانند، روش [تناسب صدر و ذیل] است که در فن بدیع [تمکین] خوانده می شود.

تمکین یعنی آن که ذیل آیه با صدر آن در معنا تناسب دارد، برای مثال در آیه 103 انعام می خوانیم: لا تدرکه الابصار و هو یدرک الابصار و اللطیف الخبیر.

{ او خدا} را هیچ چشمی در نمی یابد و او بینندگان را مشاهده می کند، و او نامرئی و آگاه است. بی تردید وقتی چیزی لطیف باشد چشم ها از دیدنش ناتوانند. {

بنابراین، کلمه ی [اللطیف] با جمله ی [لا تدرکه الابصار] مناسبت دارد.

افزون براین ، هرکس از حقیقت اشیا آگاه باشد، خیر خوانده می شود . پس کلمه ی [الخیر] با جمله ی [و هو یدرک الابصار] متناسب است .

در آیه ی 16 نساء نیز می خوانیم : [و الذان یاءتیانها منکم فاذوهما فان تابا و اصلحا فاعرضوا عنهما ان الله کان توباً رحیماً . {

هرکس از مسلمانان کردار ناشایست مرتکب شود چه زن چه مرد، آن ها را با سرزنش بیازارید .

چنانچه توبه کردند، متعرض آنها نشوید، زیرا خداوند توبه ی خلق رامی پذیرد و مهربان است .

در صدر این آیه ، جمله ی [فان تابا و اصلحا] و در پایان آن صفات [توابا] و [رحیماً] ذکر شده است که با [تابا] و [اصلحا] تناسب دارد . البته گاه میان کلمات و عبارات صدر و ذیل آیه به ظاهر تناسبی مشاهده نمی شود، ولی با دقت و تأمل بیش تر می توان رگه های تناسب را شناسایی کرد .

4- روش قرداد

[قرداد] یعنی رمزی که حافظ قرآن برای به خاطر سپردن دقیق آیات همانند درست می کند .

البته این رمز گاه معنا و مفهوم روشنی ندارد و تنها حافظ را در تداعی الفاظ آیات یاری می دهد، برای مثال در آیات 176 و 177 و 178 سوره ی آل عمران به ترتیب می خوانیم: [ولا یحزنک الذین... و لهم عذاب عظیم.]

{ ان الذین اشتر و... و لهم عذاب الیم. }

{ و لا یحسبن الذین... و لهم عذاب مهین. }

برای حفظ آخر این آیات - که با یکدیگر همانند است - قرارداد [عام] سودمند می نماید .

سه حرف [ع]، [الف] و [م] به ترتیب حروف آغازین کلمات [عظیم]، [الیم] و [مهین] است و نشان می دهد که این کلمات به ترتیب [عظیم، الیم و مهین] در این سه آیه آمده است

در آیه ی 154 آل عمران می خوانیم: ثم انزل علیکم ...

و لیبتلی الله ما فی صدورکم و لیمحص ما فی قلوبکم ...

در این آیه ، کلمه های [صدورکم] و [قلوبکم] به طور معمول اشتباه می شود .

در این جا، می توان مقدم بودن حرف [ص] بر [ق] در حروف الفبا را رمز قرار داد و

در زمان تردید با توجه به این رمز دریافت که [صدورکم] پیش از [قلوبکم] قرار دارد .

این قراردادها بیش تر شخصی و مبهم است ، ولی رمزهای غیرمبهم و قابل استفاده برای همگان نیز وجود دارد که چند نمونه از آن عبارت است از:

1 - در قرآن همواره کلمه ی [ولی] بر [نصیر] مقدم است ، مانند آیات زیر: و الله اعلم باعدائکم و کفی بالله ولیا و کفی بالله نصیرا .

واجعل لنا من لدنک ولیا واجعل لنا من لدنک نصیرا .

و مالکم من دون الله من ولی و لا نصیر .

در قرآن همیشه [سمیع] پیش از [علیم] آمده است ، مانند آیات زیر: ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم .

فسیکفیکهم الله و هو السميع العليم .

ان الله سمیع علیم .

روش صحیح حفظ قرآن

در اینجا به معرفی روشی دیگر در «حفظ قرآن مجید» می پردازیم و در ضمن ، به نکات دیگری در جهت اهمیت و کارآیی حفظ قرآن، اشاره ای خواهیم داشت.

ابتدا به ذکر و توضیح نکاتی در مورد روش حفظ قرآن می پردازیم که توجه به آنها ضروری می باشد.

1- این روش مجموعه ای است از عناصر ذیل:

الف: تجربیات زمان اشتغال به حفظ قرآن؛

ب: تجربیات اشتغال به مرور و تکرار سوره ها و آیاتی که بعد از اتمام مرحله حفظ تا کنون ادامه یافته است و از زمان حفظ و تکرار، حدود سی سال را دربر می گیرد؛

ج: تجربیات حاصل از تشکیل کلاسهای متعدد، جهت تحفیظ قرآن برای کودکان، دانشجویان ، معلمان و مربیان؛

د: حکمت ترتیب نزول آیات و سوره های قرآن ؛

ه : بعضی از اصول علم روانشناسی آموزشی و نتایج بکار بستن آنها در روش آموزش مطلوب در طول دوره تدریس، اعم از کلاسهای مخصوص حفظ قرآن و آموزشهای الهی بطور مطلق، به خصوص تفسیر و علوم قرآن و دروس دیگر؛

لازم به ذکر است عده‌ای از علاقه‌مندان به حفظ قرآن که اشتیاق زیادی به این کار دارند و دیگران را هم به آن تشویق می‌کنند و گروهی از معلمان قرآن در مدارس، کلاس‌هایی را در این زمینه تشکیل می‌دهند و فعالیتهای زیادی هم در این جهت دارند، طبعاً در اصل کار و هدف مقدسی که دارند، فعالیت آنها قابل تحسین و تکریم است؛ اما متأسفانه گاهی نداشتن روش عالمانه و بکاربردن روشهای نامطلوب، مشکلات زیادی برای متعلمان به وجود می‌آورد. در این گونه کلاسها گاهی خود معلم و مربی یا طراح و برنامه ریز، خود دوره حفظ قرآن را طی کرده و حتی موفق به حفظ تمام قرآن مجید هم شده است؛ اما استعداد و قدرت روحی شخصی راملک عمل قرار می‌دهد. در حالی که افراد شرکت کننده در کلاس استعدادها و موفقیت‌های متفاوتی دارند.

2- باید بدانیم که هدف اصلی از حفظ قرآن، دریافت عمیق آموزشهای خداوند عالم و ارتباط با دقایق معانی آیات و اتصال به «ذکر کثیر» است، به طوری که این کار در مجموع منشأ آثار اساسی در اعمال و رفتار و ایجاد پایه‌های اخلاق الهی در انسان شود. یعنی هدف از حفظ آیات نباید صرفاً حفظ الفاظ آنها باشد و به همان اکتفا شود.

3- پایه و اساس موفقیت در این اقدام متعالی، اشتیاق شدید قلبی نسبت به آن است و قدرت عظیم عشق، مشکلات کار و موانع موجود در راه را از بین می‌برد.

اشتیاق لازم به این کار در جوانان و سنین بالاتر، از طریق توجه به قداست مقصود و از طریق توجه به فواید عظیم متعدد آن و هر دوی آنها از طریق توجه به اهمیت موضوع در سیره شریف رسول خدا (ص) و ائمه اهل بیت عصمت و طهارت (ع) حاصل می‌شود.

اما در سنین کودکی اشتیاق لازم به این کار از طریق توجه دادن معلمان و اولیا به اهمیت کار و توجه عملی خود آنها (معلمان و اولیا) و تشویق های لازم و توضیح نتایج و آثار آن به دست می آید.

4- در ابتدای کار، غرض اصلی فقط نباید حفظ تمام قرآن باشد - اگر چه حفظ تمام آن بسیار متعالی و عظیمی است - چون در آن صورت کار سنگین جلوه می کند و فاصله زیادی بین فردی که در این راه قدم گذاشته و مقصد احساس می شود.

حفظ هر آیه ای از قرآن به تنهایی مقصدی است مطلوب و کسی که به این کار اقدام کرده، باید مدام توجه کند به این که تا آن وقت چند آیه حفظ کرده است.

5- مناسب ترین وقت برای شروع برنامه روزانه، اول صبح - بعد از نماز صبح - و یا ساعات آخر شب؛ یعنی سحر می باشد و دقت مناسب دیگر شب، قبل از خواب خواهد بود؛ چون در اثر احساس رضایت و صرف مقداری از وقت روز به قرآن و در اثر انس با آن و آرامش روحی ناشی از آن، میل به ادامه کار شدیدتر می شود.

6- همراه با حفظ هر آیه، معنای آن نیز - حداقل در حد ترجمه - باید به خاطر سپرده شود؛ اما توجه به معانی دقیق و تفسیر فشرده آنها در زمان مناسبی طبق این روش توصیه خواهد شد.

7 - همراه با حفظ هر آیه، شماره آن هم باید بخاطر سپرده شود؛ چون این کار کمک زیادی به حفظ سریع آیات و نگهداری آنها به ذهن می کند. به خصوص شماره های آخر

هر واحد حفظ؛ یعنی اگر واحد حفظ پنج آیه در هر نوبت انتخاب شود، شماره‌های 5، 10، 15، 20، 25 و... باید مورد توجه بیشتری قرار گیرد.

8- برای حفظ آیات در هر نوبت، باید تعداد معینی از آنها در نظر گرفته شود و واحد حفظ در این روش، پنج آیه می‌باشد. لازم است در هر نوبتی که شروع به حفظ آیاتی می‌شود، به حفظ حداکثر پنج آیه اکتفا شود، مگر در مواردی که سوره‌ای کمتر از ده آیه دارد که در آن صورت حفظ تمام آیات آن در یک نوبت اشکالی ایجاد نخواهد کرد.

9- در مرحله اول اگر آیه مورد نظر کوتاه بود، با چند بار قرائت و توجه به تمام آن، یکجا حفظ می‌شود و در آیات طولانی، اول باید آیه را به چند قسمت تقسیم کرد و بعد از حفظ قسمت اول، قسمت دوم را به آن افزود.

کیفیت شروع حفظ

برای هفته اول در این برنامه ده سوره از آخر قرآن؛ یعنی از سوره «ناس» تا «فیل» در نظر گرفته شده است. آیات این سوره‌ها کوتاه و برای ذهن‌ها آشناست و حفظ آنها در ابتدا مشکلی ایجاد نخواهد کرد (در مورد مشکلات شروع به حفظ از اول قرآن مجید، یعنی سوره بقره و ممنوعیت آن از جهت عقلی، به خواست خداوند در شماره بعدی توضیحاتی خواهیم داد).

روز اول، لازم است حفظ سوره «ناس» به ترتیب ذیل شروع شود:

الف: آیه اول سوره (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) چند بار از روی قرآن خوانده شود و بعد بدون رؤیت آیه در قرآن، یعنی از حفظ چند بار تکرار شود. شماره آیه هم مورد توجه قرار گیرد.

به همین صورت تک تک آیه‌ها مستقل و به تنهایی چند بار خوانده شود و بعد از حفظ به آیات قبلی ضمیمه شود تا آخر سوره که جمعاً شش آیه می باشند.

این ترتیب؛ یعنی حفظ آیات به صورت تک تک و ضمیمه کردن آنها به یکدیگر با توجه به شماره و تکرار آنها، هم به صورت تک تک و هم مجموعه، همیشه و در مورد همه سوره‌ها باید بکار بسته شود.

ب: در نوبت دوم که بهتر است بعد از ظهر همان روز باشد، سوره «فلق» به همان ترتیب حفظ شود، اما قبل از حفظ آن لازم است سوره قبلی (ناس) چند بار تکرار شود.

روز دوم، ابتدا دو سوره قبلی (ناس و فلق) حداقل هر کدام دو مرتبه تکرار شود و بعد سوره «اخلاص» و بعد در نوبت دیگر سوره «تبت» هر دو در ابتدای آن روز حفظ شود و در نوبت دیگر سوره «نصر» .

در آخر روز دوم هم پنج سوره حفظ شده، (ناس - فلق - اخلاص - تبت - نصر) حداقل سه بار تکرار شود.

روز سوم، اول پنج سوره حفظ شده قبلی یک بار از حفظ تکرار شود و بعد سوره کافرون حفظ شود و در طول روز این سوره چند مرتبه تکرار شود. در آخر روز، تمام سوره‌های حفظ شده، یک بار تکرار شود.

روز چهارم، اول سوره‌های قبلی یک بار تکرار شود، (از حفظ و نه از روی قرآن) بعد سوره «ماعون» حفظ شود و مطابق با آنچه قبلاً گفته شد، این سوره در آن روز چند بار تکرار شود و در طول روز در هر فرصتی که پیش می‌آید، سوره‌های قبلی بطور جدا از هم و با فاصله تکرار شود.

روز پنجم، ابتدا سوره‌های قبلی تکرار شود، بعد «سوره قریش» حفظ شود و در طول روز چند مرتبه تکرار شود. لازم نیست در اول روز تمام سوره‌های قبلی تکرار شود، چون آن برنامه وقتی لازم بود که سوره‌های حفظ شده، کم بود؛ اما از اینجا به بعد تکرار سوره‌ها به تفکیک و با فاصله باید انجام گیرد و بهتر است درس ساعت‌های اولیه روز، برنامه حفظ سوره‌های جدید عملی شود و تکرار در طول روز در فرصت‌های به دست آمده انجام گیرد.

روز ششم، ابتدا سوره «فیل» حفظ شود، با حفظ این سوره برنامه هفته اول به پایان می‌رسد. اگر تکرار به صورتی که ذکر شد، انجام گیرد، آیات حفظ شده به صورت «ملکه ذهنی» درمی‌آید و به سادگی فراموش نمی‌شود و تکرار کمتری نیز احتیاج خواهد بود.

هفته دوم، برای این هفته شش سوره بعدی در نظر گرفته شده، سوره‌های همزه - عصر -
تکاثر - قارعه - عادیات زلزله. این سوره‌ها هر کدام در یک روز باید حفظ شود.

برنامه تکرار باید مثل هفته قبل انجام گیرد.

هفته سوم، در این هفته حفظ سوره‌ها متوقف شود و به معنای آیات توجه بیشتری شود و هر
روز سه تا از سوره‌های حفظ شده، حداقل هر کدام دوبار تکرار شود.

هفته چهارم، روز اول پنج آیه از «سوره بینه» حفظ شود و بقیه این سوره به روزهای دیگر
موکول شود. بعداً توضیح داده خواهد شد که لازم است، بعضی از سوره‌ها در چند بخش
حفظ شود و بین بخش‌های آن فاصله شود، مثلاً آیاتی از سوره دیگر حفظ شود.

در این هفته مجموعاً تا سوره «تین» حفظ شود، و بقیه وقت صرف تکرار سوره‌های قبلی
شود.

جهت رعایت اختصار در مقاله و در نظر گرفتن حجم نشریه ناچار بقیه برنامه به شماره بعد
موکول می‌شود و تا انتشار شماره بعدی نشریه برنامه‌ای تعیین نمی‌شود. اگر کسانی تمایل
به حفظ سوره‌های بیشتری داشته باشند، بهتر است از سوره‌ای خارج از برنامه مذکور
شروع کنند ظو بهتر است از سوره‌هایی که حفظ آنها بیشتر متداول می‌باشد مثل سوره‌های
واقع، یس، الرحمن، جمعه و ... انتخاب کنند.

لازم است تکرار سوره‌های حفظ شده با تقسیم آنها به روزهای هفته به طور مرتب انجام
گیرد و آمادگی برای حفظ سوره‌های بعدی پیدا شود.

بیست روش آسان حفظ

برای حفظ قرآن روش های گوناگونی بیان و تبیین شده که هر کدام در جای خود، دارای ویژگی هایی است و هر کس نیز امکان دارد بر اساس استعداد، ذوق و سلیقه، شرایط شخصی و تجربه عملی خویش، دارای روش خاص و شخصی در حفظ قرآن باشد.

1- اولین روش پیشنهادی ما در حفظ قرآن، بر مبنای حفظ «تفکیکی» آیات، صفحات،

سوره ها و جزء های قرآن و سپس بر مبنای حفظ «ترکیبی» و تکرار آن ها بر اساس قسمت های «سه» تایی - «سه» تایی است.

توضیح این روش بدین گونه است که باید هر صفحه از قرآن را، سه آیه - سه آیه، و هر سوره از قرآن را، سه صفحه - سه صفحه، و هر جزء از قرآن را، سه سوره سه سوره تقسیم کنید. مثلاً اگر یک صفحه از قرآن، مانند صفحه 573 قرآن هایی که با رسم الخط «عثمان طه» است، دارای 15 آیه، یعنی آیه 14 تا 28 سوره «جن» است، باید به پنج قسمت 3 آیه ای، و چنان چه یک سوره از قرآن، مانند سوره «یس» دارای حدود 6 صفحه است، باید به دو قسمت 3 صفحه ای، و در صورتی که یک جزء از قرآن، مانند جزء «بیست و هشتم» دارای 9 سوره است، باید به سه قسمت 3 سوره ای تقسیم نمایید. سپس باید آیه های هر قسمت را، یک بار به صورت جدا - جدا و یک آیه - یک آیه و با «تفکیک» از آیات قبلی و بعدی شان حفظ کنید تا آیات الهی به صورت «تک به تک» و «جزء به جزء»

به حافظه تان سپرده شوند. و بار دیگر باید آن ها را به صورت ارتباط و پیوند و «ترکیب» با آیات قبلی و بعدی شان نیز تکرار و حفظ نمایید تا آیات به صورت مجموعه ای و کل به کل نیز به حافظه تان سپرده شوند.

تشریح عملی این روش بدین گونه است که با صدای آشکار، آیه اول از سوره مورد نظرتان را به صورت جدا و تفکیکی و بدون ارتباط با آیه دوم، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که این آیه را، به طور کامل و صحیح و روان و آسان، حفظ نمایید. سپس به سراغ آیه دوم بروید و آن را نیز، به صورت جدا و تفکیکی و بدون ارتباط با آیه اول و سوم، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که آیه دوم را هم، به طور کامل و صحیح و روان و آسان، حفظ کنید. آن گاه به سراغ آیه سوم بروید و آن را نیز، به صورت جدا و تفکیکی و بدون ارتباط با آیه دوم و چهارم، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که آیه سوم را هم، به طور کامل و صحیح و روان و آسان، حفظ نمایید.

در پایان نخستین قسمت سه آیه ای، دوباره، آیات اول تا سوم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر سه آیه را، با هم و به طور کامل و صحیح و روان و آسان، حفظ شود.

علت این امر، آن است که اگر آیات قرآن را جدا - جدا و یکی - یکی و به صورت تفکیکی حفظ کنید، ولی با یکدیگر حفظ ننمایید، ممکن است نتوانید آیاتی را که جدا - جدا و یکی - یکی حفظ کرده اید، بار دیگر به صورت متصل و مرتبط با آیات قبلی و

بعدی شان و به ترتیب یکدیگر، از حفظ بخوانید و بازگو کنید و یا نزد دیگران ارائه نمایید. این نکته ای مهم است که باید کاملاً آن را رعایت کنید.

اکنون به سراغ آیاتِ دومین قسمتِ سه آیه ای، یعنی آیات چهارم تا ششم، بروید و آن ها را، همانند آیات اول تا سوم، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که این سه آیه را هم، به طور جداگانه و بدون ارتباط با آیات قبلی و بعدی شان، حفظ نمایید. سپس مجموع هر سه آیه چهارم تا ششم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر سه آیه را، با هم، حفظ کنید. در پایانِ دومین قسمتِ سه آیه ای، دوباره، آیات اول تا ششم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، نیز بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر شش آیه را، با هم حفظ کنید.

اینک به سراغ آیاتِ سومین قسمتِ سه آیه ای، یعنی آیات هفتم تا نهم، بروید و آن ها را، همانند آیات اول تا سوم، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که این سه آیه هم، به طور جداگانه و بدون ارتباط با آیات قبلی و بعدی شان، حفظ شود. سپس مجموع هر سه آیه هفتم تا نهم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر سه آیه را، با هم، حفظ نمایید. در پایانِ سومین قسمتِ سه آیه ای، دوباره، آیات چهارم تا نهم را - نه آیات اول تا نهم (دقت کنید) - با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر شش آیه را، با هم، حفظ کنید. حفظ آیات را، با همین روش و به صورت سه آیه - سه آیه، آن قدر ادامه دهید تا این که همه آیاتِ یک صفحه از قرآن را حفظ نمایید. در پایان، دوباره، کل آیاتِ

این صفحه را، از اول تا آخر، بخوانید و تکرار کنید تا آیات آن صفحه، به صورت مجموعه ای و ترکیبی، نیز حفظ شود.

پس از حفظ کامل و صحیح یک صفحه از قرآن، اینک به سراغ صفحه دوم قرآن بروید و آیات صفحه را نیز، همانند صفحه اول و به همان صورت تفکیکی و ترکیب که گفته شد، حفظ کنید. پس از حفظ کامل و صحیح صفحه دوم به سراغ صفحه سوم قرآن بروید و آیات آن صفحه را نیز، همانند صفحه اول و دوم، حفظ نمایید. پس از حفظ کامل و صحیح صفحه سوم، دوباره، کل آیات صفحه اول تا سوم را با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر سه صفحه را، با هم، حفظ نمایید.

اکنون به سراغ آیات دومین قسمت سه صفحه ای، یعنی آیات صفحه چهارم تا ششم، بروید و آن ها را، همانند آیات صفحه اول تا سوم، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که آیات این سه صفحه را هم، به طور جداگانه و بدون ارتباط با آیات صفحات قبلی و بعدی شان، حفظ کنید. آن گاه، مجموع هر سه صفحه چهارم تا ششم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که مجموع آیات هر سه صفحه، با هم حفظ گردد. در پایان دومین قسمت سه صفحه ای، دوباره، آیات صفحه اول تا ششم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که مجموع هر شش صفحه را، با هم، حفظ نمایید.

اینک به سراغ آیاتِ سومین قسمتِ سه صفحه ای، یعنی آیات صفحه هفتم تا نهم، بروید و آن ها را، همانند آیات صفحه اول تا سوم، بخوانید و تکرار نمایید تا حدی که آیات این سه صفحه را هم، به طور جداگانه و بدون ارتباط با آیات صفحات قبلی و بعدی شان، حفظ کنید. سپس مجموع آیات هر سه صفحه هفتم تا نهم را، با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که آیات مجموع هر سه صفحه، با هم، حفظ شود. در پایان سومین قسمتِ سه صفحه ای، دوباره، آیات صفحات چهارم تا نهم را - نه آیات صفحات اول تا نهم (دقت کنید) - با یکدیگر و پشت سر هم و به صورت ترکیبی، بخوانید و تکرار کنید تا حدی که مجموع هر شش صفحه را، با هم حفظ نمایید. حفظ آیاتِ صفحات را، با همین روش و به صورت سه صفحه - سه صفحه آن قدر ادامه دهید تا این که آیات همه صفحات یک سوره از قرآن را حفظ نمایید. در پایان، دوباره، کل آیات صفحات این سوره را، از اول تا آخر، بخوانید و تکرار کنید تا آیات آن سوره را به صورت مجموعه ای ترکیبی، حفظ کنید.

پس از حفظ کامل، صحیح، روان و آسان یک سوره از قرآن، اینک به سراغ سوره های بعدی قرآن بروید و آیات آن سوره ها را نیز، همانند سوره اول و به همان صورت تفکیکی و ترکیبی که گفته شد و براساس سه سوره - سه سوره، حفظ کنید و حفظ سوره ها را آن قدر ادامه دهید تا این که همه آیات یک جزء از قرآن را حفظ نمایید. در پایان، دوباره، کل آیات این جزء را، از اول تا آخر، بخوانید و تکرار کنید تا آیات آن جزء را، به صورت مجموعه ای و ترکیبی، نیز حفظ نمایید.

پس از حفظ کامل، صحیح، روان و آسان یک جزء از قرآن، اینک به سراغ جزءهای بعدی قرآن بروید و آیات آن جزءها را نیز، همانند جزء اول و به همان صورت تفکیکی و ترکیبی که گفته شد و بر اساس سه جزء - سه جزء حفظ نمایید و حفظ جزءها را آن قدر ادامه دهید تا اینکه همه آیات سی جزء قرآن را، به طور کامل و صحیح و روان و آسان، حفظ کنید و با عنایات خدای سبحان و توجهات امام زمان (عج) «حافظ کل قرآن» شوید.

با توجه به آن چه گفته شد، در صورتی که بخواهید مثلاً صفحه 373 را که طبق قرآن های با رسم الخط «عثمان طه» دارای 15 آیه است، با این روش، حفظ نمایید، باید به ترتیب زیر عمل کنید:

یک. حفظ آیه اول

دو. حفظ آیه دوم

سه. حفظ آیه سوم

چهار. حفظ آیه اول تا سوم

پنج. حفظ آیه چهارم

شش. حفظ آیه پنجم

هفت. حفظ آیه ششم

هشت. حفظ آیه چهارم تا ششم

نه. حفظ آیه اول تا ششم

ده. حفظ آیه هفتم

یازده. حفظ آیه هشتم

دوازده. حفظ آیه نهم

سیزده. حفظ آیه هفتم تا نهم

چهارده. حفظ آیه چهارم تا نهم (نه آیه اول تا نهم)

پانزده. حفظ آیه دهم

شانزده. حفظ آیه یازدهم

هفده. حفظ آیه دوازدهم

هجده. حفظ آیه دهم تا دوازدهم

نوزده. حفظ آیه هفتم تا دوازدهم (نه آیه اول تا دوازدهم)

بیست. حفظ آیه سیزدهم

بیست و یک. حفظ آیه چهاردهم

بیست و دو. حفظ آیه پانزدهم

بیست و سه. حفظ آیه سیزدهم تا پانزدهم

بیست و چهار. حفظ آیه دهم تا پانزدهم (نه آیه اول تا پانزدهم)

چنانچه بخواهید مثلاً سوره «یس» را که طبق قرآن های با رسم الخط «عثمان طه»، دارای 6 صفحه است، با این روش حفظ کنید، باید به ترتیب زیر عمل نمایید:

یک. حفظ صفحه اول

دو. حفظ صفحه دوم

سه. حفظ صفحه سوم

چهار. حفظ صفحه اول تا سوم

پنج. حفظ صفحه چهارم

شش. حفظ صفحه پنجم

هفت. حفظ صفحه ششم

هشت. حفظ صفحه چهارم تا ششم

نه. حفظ صفحه اول تا ششم

اگر بخواهید مثلاً جزء 28 قرآن را که دارای 9 سوره است، با این روش، حفظ نمایید،

باید به ترتیب زیر عمل کنید:

یک. حفظ سوره اول

دو. حفظ سوره دوم

سه. حفظ سوره سوم

چهار. حفظ سوره اول تا سوم

پنج. حفظ سوره چهارم

شش. حفظ سوره پنجم

هفت. حفظ سوره ششم

هشت. حفظ سوره چهارم تا ششم

نه. حفظ سوره اول تا ششم

ده. حفظ سوره هفتم

یازده. حفظ سوره هشتم

دوازده. حفظ سوره نهم

سیزده. حفظ سوره هفتم تا نهم

چهارده. حفظ سوره چهارم تا نهم (نه سوره اول تا نهم)

برای خودداری از تکرار زیاد و غیر ضروری آیات، توجه داشته باشید که دیگر لازم نیست مثلاً مجموع دو آیه اول و دوم، یا دوم و سوم، یا سوم و چهارم، یا چهارم و پنجم، یا پنجم و ششم، یا مجموع سه آیه دوم تا چهارم، یا سوم تا پنجم، یا مجموع چهار آیه اول تا چهارم، یا دوم تا پنجم، یا سوم تا ششم، و یا مجموع پنج آیه اول تا پنجم، یا دوم تا ششم را نیز بخوانید و تکرار نمایید تا حفظتان شود. و یا دیگر لازم نیست مثلاً مجموع شش صفحه دوم تا هفتم، یا سوم تا هشتم، و یا مجموع هفت صفحه سوم تا نهم، یا چهارم تا دهم، یا پنجم تا یازدهم، یا ششم تا دوازدهم را نیز بخوانید و تکرار کنید تا حفظ نمایید؛ زیرا انجام دادن این امر، به صورت حالت تصاعدی در خواهد آمد و در نتیجه، وقت فراوانی از شما را خواهد گرفت و ممکن است خود تکرار زیاد و بدون ضرورت آیات، موجب خستگی و دلزدگی تان نیز بشود.

پس مبنای شما در مجموعه خوانی آیات قرآن با یکدیگر، حداکثر تا سه آیه، و در مجموعه خوانی صفحات قرآن با یکدیگر، حداکثر تا سه صفحه، و در مجموعه خوانی سوره های قرآن با یکدیگر، حداکثر، تا سه سوره، و در مجموعه خوانی جزء های قرآن با یکدیگر، حداکثر، تا سه جزء خواهد بود. و مبنای شما در حفظ خود آیات قرآن، آیه به آیه، و سپس صفحه به صفحه، و آن گاه سوره به سوره و پس از آن، جزء به جزء و به طور کامل و صحیح و روان و آسان خواهد بود؛ یعنی تا آیه یا صفحه یا سوره یا جزئی از قرآن را، به طور کامل و صحیح و روان و آسان حفظ نکرده اید، هرگز به سراغ حفظ آیه یا صفحه یا سوره و یا جزئی دیگر از قرآن نروید.

توجه داشته باشید که این روش را هم با «خواندن» از روی قرآن و هم با «گوش دادن» به نوارها یا سی دی های قرآنی می توانید انجام دهید. اگر چه حفظ قرآن از راه «گوش دادن»، برای برخی ها، مانند **خردسالان** و کسانی که نمی توانند از راه «خواندن» به حفظ قرآن پردازند، ممکن است که **بهترین و تنهاترین** راه باشد.

2- اگر بلندی آیه ای از یک سطر بیشتر باشد، مبنای شما در روش حفظ خود این آیات، سطر به سطر و در مجموعه خوانی سطرها با یکدیگر، حداکثر تا سه سطر خواهد بود؛ یعنی چنانچه بلندی آیه ای، مانند آیه 160 سوره «اعراف»، شش سطر باشد، آن را به دو قسمت سه سطر تقسیم کنید. سپس هر کدام از سطرهای اول و دوم و سوم آن آیه را، به صورت تفکیکی، می خوانید و تکرار می نمایید تا هر یک از سطرها را به طور جداگانه، حفظ کنید. آن گاه مجموع سطرهای اول تا سوم را، به صورت ترکیبی، می خوانید و تکرار می نمایید تا مجموع هر سه سطر، با هم و به طور کامل و صحیح حفظ گردد. پس از آن، هر کدام از سطرهای چهارم و پنجم و ششم آن آیه را، به صورت تفکیکی، می خوانید و تکرار می نمایید. تا هر یک از سطرها، به طور جداگانه، حفظ شود. سپس مجموع سطرهای چهارم تا ششم را، به صورت ترکیبی، می خوانید و تکرار می کنید تا مجموع هر سه سطر، با هم و به طور کامل و صحیح و روان و آسان حفظ شود. در پایان، دوباره، سطرهای اول تا ششم را از اول تا آخر و به صورت ترکیبی نیز، می خوانید و تکرار می نمایید تا مجموع هر شش سطر، با هم، یعنی کل آیه به طور کامل و صحیح و روان و آسان حفظ گردد. آن گاه به سراغ حفظ آیه بعدی بروید.

-3

اگر بلندی آیه ای، فقط یکی - دو - سه کلمه بیش از یک سطر باشد، آن آیه را نیز به طور کامل حفظ نمایید و در این گونه آیات، از روش سطر به سطر استفاده نکنید.

-4

اگر بلندی سوره ای، از یک صفحه کمتر باشد، مانند شماری از سوره های کوتاه آخر قرآن، مبنای شما در حفظ آن ها باید همان سوره به سوره باشد؛ یعنی تا سوره ای را به طور کامل و صحیح و روان و آسان حفظ نکرده اید، هرگز به سراغ حفظ سوره ای دیگر نروید.

-5

حفظ کامل یک صفحه یا یک سوره و یا یک جزء از قرآن را در صورتی به خوبی انجام داده و محقق کرده اید که بتوانید تک تک آیات آن را با شماره خودشان و حتی بدون سوره بلد 18 ترتیب نیز به یاد آورید و از حفظ بخوانید. مثلاً اگر از شما پرسند که آیه سوره 4 چیست؟ فوراً بگویید: «أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ» و چنان چه از شما پرسند که آیه 10 بلد چیست؟ فوراً بگویید: «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ» و اگر از شما پرسند که آیه سوره بلد چیست؟ فوراً بگویید: «وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ».

-6

مقدار تکرار هر آیه و سوره قرآن، برای حفظ آن، به شرایط انسان، روش حفظ وی، آسانی و دشواری هر آیه و سوره، و کوتاهی و بلندی آن بستگی دارد. مثلاً ممکن است بار تکرار 5 بار تکرار حفظ نمایید، ولی شخص دیگری همان آیه را با 3 شما آیه ای را با حفظ کند. یا امکان دارد که شما سوره ای از قرآن را با روشی که در حفظ قرآن دارید، با بار تکرار حفظ نمایید، اما فردی دیگر با روش دیگری که در حفظ قرآن دارد، همان 8 بار تکرار حفظ کند. و یا ممکن است شما آیه ای آسان و کوتاه را حتی با 10 سوره را با بار تکرار حفظ کنید. پس، مقدار 7 بار خواندن حفظ نمایید، اما آیه دشوار و بلند را با 1 تکرار هر آیه و سوره قرآن، به «شرایط حافظ قرآن»، «روش حفظ قرآن» و «شرایط آیه قرآن» بستگی دارد.

-7

حتماً دقت کنید که کلمات و آیات قرآن را، از همان آغاز خواندن و حفظ کردن و از نظر تلفظ و حرکت و اعراب، به شکل صحیح بخوانید و حفظ کنید؛ زیرا در صورتی که تلفظ و حرکت و اعراب کلمه ای، به شکل غلط وارد حافظه شما شود، تلاشتان برای حفظ چنین کلمه ای دو برابر خواهد شد: یک بار باید شکل غلط این کلمه را از حافظه خود بیرون برید و بار دیگر باید شکل صحیح آن را به درون حافظه خویش بیرون برید و جایگزین شکل قبلی آن نمایید. یکی از بهترین راه های پیشگیری از چنین مشکلی این است که دستگاه حاوی نوار قرآن را کنار خود بگذارید و قرآن را باز کنید و هنگامی که می خواهید، برای نخستین بار، آیه ای را حفظ نمایید، دستگاه را روشن کنید و در حالی

که خودتان آیه مورد نظر را از روی قرآن می خوانید، به شکل خواندن و تلفظ همان آیه از طریق نوار نیز گوش فرا دهید تا از اشتباه خواندن تلفظ ها و حرکت ها و اعراب های کلمات و آیات قرآن، به دور باشید.

-8

بارها اتفاق افتاده است که برخی از حافظان قرآن نتوانسته اند آیه ای از قرآن را که قبلاً حفظ کرده اند، دوباره از حفظ بخوانند، ولی هنگامی که «کلمه اول + کلمه دوم» همان آیه را برای آنان خوانده اند، تمام آن آیه به یادشان آمده است و همه آیه را، از اول تا آخر و از حفظ، خوانده اند. پس، «کلمه اول» یا مجموع «کلمه اول + کلمه دوم» در هر آیه، «نقطه تمرکز» آن آیه برای حفظ کردنش است و باید آن را بیش از کلمات دیگر آن آیه، تکرار کنید و به حافظه خود بسپارید. مثلاً در آیه سوره بینه: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»، باید دو کلمه «إِنَّ الَّذِينَ» را بیشتر از کلمات بعدی آیه تکرار نمایید و به گنجینه حافظه خویش بسپارید.

-9

معمولاً انسان دوست دارد ثمره و نتیجه کار خویش را زودتر ببیند و گاه نیز از حوصله فراوانی برخوردار نیست. از این رو، شما حفظ تمام قرآن را هدف خود قرار ندهید، بلکه هدف خویش را مثلاً حفظ یک جزء قرآن در نظر بگیرید و از سوره های کوتاه و جزء سی ام قرآن آغاز کنید تا ثمره و نتیجه آن را زودتر مشاهده نمایید و دلگرم تر شوید. و نیز

چنان چه حفظ قرآن را با سوره های بلند مانند سوره «بقره» و «آل عمران» و «مائده» آغاز کنید، ممکن است شوق و علاقه اولیه ای را که برای حفظ قرآن داشته اید، از دست بدهید؛ هر چند اگر بتوانید حفظ قرآن را از همان جزء اول و با سوره حمد آغاز نمایید، بهتر است.

-10

گفته شد که در ابتدا می توانید سوره های کوتاه قرآن را حفظ کنید، و چون جزءهای سی ام و بیست و نهم و بیست و هشتم قرآن به ترتیب و به طور نسبی در بردارنده سوره های کوتاهتری هستند، می توانید این سه جزء را پیش از جزءهای دیگر قرآن حفظ نمایید؛ اما پس از حفظ کردن آیات این سه جزء، شایسته است - اگر نگوییم بایسته است - جزءهای دیگر قرآن را به ترتیب و از جزء اول و سپس جزء دوم تا جزء بیست و ششم و سپس جزء بیست و هفتم قرآن حفظ کنید. رعایت این ترتیب، برای آن است که ذهن و حافظه شما نیز از ترتیب ویژه ای برخوردار گردد، و از نظم خاصی پیروی نماید و هنگام بازگویی و ارائه آیات حفظ شده، دچار تشویش و نابسامانی نشود. البته پیشنهاد می شود برای کودکان و نوجوانان و مانند آنان، حفظ قرآن از جزء سی ام و طبق مراحل زیرین و به ترتیب سوره هایی که گفته شده است، صورت پذیرد:

مرحله اول: سوره های 2 سطری، یعنی سوره های عصر، کوثر و اخلاص.

مرحله دوم: سوره های 3 سطری، یعنی سوره های شرح، قدر، فیل، قریش، کافرون، نصر، مسد و فلق.

مرحله سوم: سوره های 4 سطری، یعنی سوره های تین، تکاثر، همزه، ماعون و ناس.

مرحله چهارم: سوره های 5 سطری، یعنی سوره های ضحی، زلزله و عادیات.

مرحله پنجم: سوره های 6 سطری، یعنی سوره های طارق و قارعه.

مرحله ششم: سوره های 7 سطری، یعنی سوره های شمس و علق.

مرحله هفتم: سوره های 8 سطری، یعنی سوره های اعلی و لیل.

مرحله هشتم: سوره های 9 سطری، یعنی سوره های انفطار و بلد.

مرحله نهم: سوره های 10 سطری، یعنی سوره بینه.

مرحله دهم: سوره های یک صفحه ای و کمتر از آن، یعنی سوره های عبس، تکویر، انشقاق، بروج و غاشیه.

مرحله یازدهم: سوره های بیشتر از یک صفحه، یعنی سوره های نبأ، نازعات، مطففین و فجر.

مرحله دوازدهم: این مرحله که مرحله پایانی برای کودکان و نوجوانان و مانند آنان است، حفظ دوباره سوره های جزء سی ام، است به همان ترتیبی که در قرآن آمده است، یعنی حفظ جزء سی ام را از سوره نبأ آغاز نمایند و با سوره ناس پایان دهند.

-11

در صورتی که وسایل سمعی و بصری، مانند نوارهای ویدئویی، قرآن را حفظ می نمایند، حتماً به دهان قاری قرآن و چگونگی تلفظ و ادای کلمات و قرائت وی، خوب نگاه کنید.

-12

هر مقدار از آیات و سوره ها و جزءهای قرآن را که حفظ کردید، در جایی آن را یادداشت کنید. و نوار پارچه ای را که در عطف و شیرازه برخی از قرآن ها وجود دارد، در همان صفحه مربوط قرار دهید تا برایتان مشخص باشد که چه مقدار از قرآن و تا کدام صفحه از آن را حفظ نموده اید و از دوباره کاری و تکرار غیر لازم آیات نیز به دور باشید.

-13

در صورتی که برایتان امکان دارد، سعی کنید، در هر جلسه حفظ قرآن، آیات را تا پایان هر صفحه یا تا پایان هر سوره حفظ نمایید و مثلاً حفظ آیات را تا نیمه صفحه و یا تا نیمه سوره باقی نگذارید.

-14

سعی کنید جای هر آیه در صفحه قرآن را کاملاً به خاطر بسپارید تا آسانتر بتوانید آیه سوره مرسلات، یعنی آیه «الْم 20 حفظ شده را به خاطر آورید و ارائه نمایید؛ مثلاً آیه آن، یعنی آیه «هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ» در 35 نَخْلُكُم مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ» در اول صفحه، و آیه

آن، یعنی آیه «فَبَأَىٰ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ» در آخر صفحه قرآن 50 وسط صفحه، و آیه قرار دارد.

-15

چنانچه هنگام تمرین و تکرار محفوظات قرآنی خود، قسمتی را به یاد نیاوردید، فوراً به قرآن مراجعه نکنید؛ بلکه در ابتدا خوب فکر نمایید و ذهن و حافظه خویش را به کار اندازید. و در صورتی که آن قسمتِ فراموش شده را به یاد نیاوردید، آن گاه به قرآن مراجعه کنید. اگر این نکته را به خوبی رعایت نمایید، قسمت های فراموش شده دیگر، کمتر فراموشتان می شوند و بیشتر در ذهن حافظه تان باقی می ماند؛ زیرا دستگاه ذهن و سیستم حافظه انسان، آن چه را با تلاش و کاوش درونی خود به یاد می آورد، بیشتر به یاد می سپارد و دیرتر از یاد می برد.

-16

هر اندازه که بین تکرار آیات حفظ شده، کمتر فاصله بیندازید، آن ها را بیشتر به ذهن و روز یک بار، آن 3 خاطرتان می سپارید. مثلاً چنان چه سوره صف را حفظ نمودید و هر را مرور و تکرار کردید، بیشتر در ذهن و خاطرتان باقی می ماند تا هنگامی که همین سوره روز یک بار، مرور و تکرار نمایید.

-17

در حفظ آیاتی که به یکدیگر شبیه هستند، هم دقت و هم تمرین بیشتری را لازم دارید. به تا 8 بار مرور و تکرار می کنید، آیات مشابه را باید 5 تا 4 طور مثال، اگر آیات دیگر را بار مرور و تکرار نمایید. یکی از راه های حفظ آیات مشابه، استفاده از «نشانه» است. مثلاً سوره «صف» با آیه «سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...» آغاز می گردد و سوره بعدی آن، یعنی سوره «جمعه»، با آیه «يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...» شروع می شود. برای این که «سَبَّحَ» با «يُسَبِّحُ» اشتباه نشود، می توانید مثلاً این نشانه را برای خود قرار دهید که حرف اول نام سوره صف، یعنی حرف «ص» شبیه حرف اول کلمه «سَبَّحَ»، یعنی حرف «س» است، هر چند این دو حرف کاملاً مانند یکدیگر نیستند.

-18

همان گونه که گفته شد، هنگام حفظ قرآن، آیات را با صدای آشکار بخوانید تا پژواک آیه های قرآن، در گوش هایتان طنین انداز شود و حرکات و کلمات آن ها بر سیستم مغزی و دستگاه حافظه شما به خوبی نقش بندد؛ زیرا یکی از آثار و ویژگی های صوت، ایجاد نقش در اجسام و تأثیر در اطراف است. البته، آشکار خواندن آیات به معنی بلند خواندن آن ها و آزرده کردن اطرافیان نیست، بلکه به معنی آشکار ساختن جوهره صوت و دوری جُستن از لب خوانی است؛ هر چند در برخی از شرایط و موارد حفظ قرآن، لب خوانی شایسته و یا حتی بایسته است.

-19

یکی از راه های تمرکز حواس و حفظ آیات قرآن، این است که آیه مورد نظر برای حفظ را یک بار از روی قرآن و با دقت و توجه کامل بخوانید تا نخستین تصویر از آن آیه، در ذهن و حافظه تان جای گیرد و نقش بندد. آن گاه، برای بار دوم، آیه مورد نظر را از روی قرآن بخوانید. و در اثنای آن، گاهی چشم های خود را ببندید و ادامه آیه را در ذهن و خاطرتان بیاورید و از حفظ بخوانید. سپس، هرگاه قسمتی از ادامه آیه را به یاد نیاوردید، چشم های خود را باز کنید و آن قسمت را از روی قرآن بخوانید. دوباره چشم های خود را ببندید و قسمت دیگری از ادامه آیه را در ذهن و خاطرتان بیاورید و از حفظ بخوانید. این کار را به همین صورت، آن قدر ادامه دهید تا تمام آیه مورد نظر را، حفظ نمایید.

-20

برای حفظ آیات طولانی، می توانید آن آیات را بر اساس محل های وقف و درنگ آن ها، قسمت - قسمت کنید و سپس به حفظ هر قسمت از آن آیه پردازید.

سید محمد حسین طباطبائی حافظ کل قران کریم

نیمه اول دهه هفتاد بود که انتشار اخباری مبنی بر اینکه کودک سه چهار ساله قمی حافظ کل قران شده است در سراسر جهان اسلام پیچید و شبکه های مختلف صدا و سیما با پخش بخش هایی از برنامه های اجرا شده توسط وی این نابغه قرن و معجزه قران را به ایرانیان معرفی کرد. او کسی نبود جز سید محمد حسین طباطبائی (علم الهدی). سید محمد حسین طباطبائی در سال ۱۳۷۰ در شهرستان قم به دنیا آمد و در سن ۲/۵ سالگی شروع به حفظ قرآن نمود و به لطف امام زمان عج توانست در سن ۵ سالگی کل قرآن را حفظ نماید. وی علاوه بر حفظ کل قرآن در آن مقطع سنی توانسته بود احادیث کتاب شریف اصول کافی و همچنین کتاب گلستان سعدی و اشعار محتشم کاشانی را حفظ نماید. در آن سالها نه تنها در ایران که تمام جهان اسلام با چهره و شخصیت این نابغه و معجزه قرآن در عصر حاضر آشنا شدند. ، کودک پنج، شش ساله ای که چهره ای نورانی و روحانی داشت و از سادات طباطبائی از فرزندان امام حسن مجتبی علیه السلام هست. سید محمد حسین که هم اکنون ۱۵ در جهان کوچکترین فردی است که در سن ۵ سالگی موفق شد کل قرآن را حفظ سال سن دارد نماید. علم الهدی که در همان سنین موفق کسب درجه دکترای افتخاری از دانشگاه حجاز گردید، هم اکنون و در سالهای پایانی دوران نوجوانی و در ابتدای راه جوانی در حوزه علمیه قم و همچون سایر طلاب زیر نظر اساتید مشغول به تحصیل است. او همان کتاب هایی را که طلاب مطالعه می کنند، می خواند و در عین حال وی و پدرش حجت الاسلام سید محمد مهدی طباطبائی چند سال پس از آن سالها اقدام به تاسیس موسسه جامعه القرآن الکریم کشور نمودند که با تاسیس شعبات متعددی

در سراسر کشور اقدام به ترویج حفظ و آموزش قرآن کریم در سراسر کشور نمودند. در این مراکز حفظ و آموزش قرآن به همان شیوه های خاص و منحصر به فردی که در دهه هفتاد و با همکاری پدر، محمد حسین ۴-۵ ساله موفق به حفظ کل قرآن گردید اجرا می گردد. هم اکنون حتی در دورافتاده ترین و محروم ترین شهرهای کشور شعبه های این موسسه در حال فعالیت می باشد.

: این چهره قرانی در دوران نوجوانی به چند کشور خارجی مسافرتهاى مختلفی داشت. از جمله در سفری که در نیمه دوم بهمن سال ۷۶ به انگلستان داشت در طول ۱۸ روز اقامت در آنجا در ۷ شهر مختلف انگلستان برنامه اجرا کرد که مورد استقبال بی نظیر مسلمانان شیعه و سنی قرار گرفت و حتی وهابی های آن جا به دست بوسی این افتخار جهان تشیع آمدند! (در حالی که این کار را شرک می دانند.) در همین مسافرت بود که در هیئتی مرکب از هشت استاد حضور یافت به همراه یک نفر از اساتید دانشگاهها که به عنوان ناظر حضور داشت امتحانی از وی در پنج رشته علوم قرآنی گرفته شد :

چند مورد از سوال و جوابها و خاطره ای شیرین و جذاب از ایشان به نقل از پدر و استادشان حجت الاسلام و المسلمین طباطبایی که خودشان حافظ کل قرآن کریم و استاد رشته حفظ می باشند را می آوریم :

.گفتنی است این خاطرات و سوال و جواب ها مربوط به دوران خردسالی محمد حسین می باشد

: از سید محمد حسین طباطبایی سوال شد: آیه در مورد مثلث بخوانید، گفت

. (انطلقوا الى ظل ثلاث شعب) بروید زیر سایه ... که از سه گوشه شما را احاطه کند

: پرسیدند نظر شما در مورد فرهنگ غرب چیست؟ جواب داد

. (اضاعوا الصلوه و اتبعوا الشهوات ...) نماز را ضایع نموده و از شهوات نفس پیروی کردند

سوال شد با توجه به امکانات پیشرفته ای که اینجا می باشد دوست داری لندن بمانی یا بروی قم؟

جواب داد: قم فاندر

همچنین در پاسخ به این سوال یک جمله عربی بسیار زیبا گفت : لا ابدل شیدا واحدا من قم بکل

اروپا. (یعنی: یک وجب از خاک قم را با همه اروپا عوض نمی کنم.) پدر بزرگوار ایشان حاج آقا طباطبایی نقل می کنند: بعد از امتحان تخصصی برای اخذ مدرک دکترای به شهر (بیرمنگام) رفتیم، به منزل یکی از دوستان، در آنجا برادری گفت که برنامه کامپیوتری جدیدی دارد که می تواند از دیوان حافظ فال بگیرد، گفتم آیا می توانید فال علم الهدی را بگیرید؟ ایشان تفالی به دیوان حافظ زدند و اشعار زیر بر روی صفحه مونیتور نقش بست

شکر شکن شوند همه طوطیان هند

زین قند پارسی که به بنگاله می رود

طی مکان بین و زمان در سلوک شعر

کاین طفل یک شبه ره صد ساله می رود

هنگامی که محمد حسین به دنیا آمد، والدینش او را با نور قرآن آشنا ساختند و چنین بود که او در همان سال های آغاز زندگی اش، در مسیر قدسی کلام وحی قرار گرفت. مغزی را که خداوند برای انسان آفریده است، حتی با قوی ترین و پیشرفته ترین رایانه ها نمی توان مقایسه کرد. توانایی ها و ظرفیت های مغز و حافظه انسان فوق العاده و بیش از حد تصور است. حفظ هر مطلبی همچون انداختن سنگریزه ای در دریا است. آفرین باد بر خدایی که بهترین آفرینندگان است. دانشمندان گفته اند که حافظه انسان گنجایش ده هزار میلیارد کلمه را دارد؛ یعنی می تواند صد میلیون جلد کتاب و یا به عبارت دیگر چهل میلیارد صفحه را در حافظه خود جای دهد. البته به کار بردن راه های درست مطالعه و حفظ است که می تواند این گفته دانشمندان را عملاً نشان دهد. پس ما نیز می توانیم قرآن را که همه آن ۶۰۴ صفحه است، در حافظه خود جای دهیم. این در مقابل چهل میلیارد صفحه قطره ای از بحر است. پس چه زیباست کودکان در سن هفت سالگی مطابق روایات اسلامی و حتی زودتر به یادگیری و حفظ قرآن پردازند و فکر و ذهن خود را با قرآن نورانی کنند. ۱- «عطا» مدرک دیپلم افتخاری از کشور بوسنی و هرزگوین که بالاترین مدرک و درجه علمی در بوسنی می باشد که به

یک عالم دینی داده می شود. در سال ۱۳۷۶ ۲- اعطا» مدرک لیسانس افتخاری دانشگاه تبریز (آذربایجان شرقی) ۳- اعطای مدرک دکترا از دانشگاه (حجاز) کاونتری انگلستان. ۱- سفر به عربستان (جهت اجرای برنامه و تشریف به حج تمتع) ۲- سفر به بوسنی و هرزگوین. ۳- سفر به کشور اسلونی. ۴- سفر به کشور ترکیه. ۵- سفر به کشور سوریه. ۶- سفر به کشور انگلستان (اواخر بهمن ۷۶) ۱ حفظ قرآن با ترجمه ۲- بیان موضوع آیات ۳- تفسیر و توضیح آیات ۴- مکالمه به وسیله آیات قرآنی ۵- بیان آیات به روش اشاره امتحانی از ایشان گرفتند که حدود ۳/۵ ساعت طول کشید و این امتحان در دو مرحله عمومی و تخصصی صورت گرفت و در پایان بر اساس استانداردهای موجود انگلستان به ایشان مدرک دکترای افتخاری اعطا» کردند. در مدت اقامت علم الهدی در انگلستان بسیاری از مطبوعات و شبکه های مختلف رادیو تلویزیونی با ایشان مصاحبه کردند و اخبار مربوط به این حافظ خردسال را جز» مهمترین عناوین خبری خود قرار دادند. محمدحسین در طول برنامه حفظ قرآن خود، ثواب حفظ هر سوره ای را به یکی از معصومین علیهم السلام هدیه می کرد؛ مثلاً ثواب حفظ سوره بقره را به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، سوره آل عمران را به حضرت علی علیه السلام، سوره نسا» را به حضرت زهرا سلام الله علیها و به همین ترتیب ثواب تلاوت و حفظ سوره های دیگر را نیز به دیگر معصومین علیهم السلام نثار می کرد.

خانم آذر پنجه شاهی حافظ کل قرآن کریم

بسم الله الرحمن الرحيم

زنی که در ۶۲ سالگی حافظ کل قرآن شد

قرآن کریم، سفره‌ای است که خداوند برای همگان گسترده است و همه می‌توانند با بهره‌مندی از آن، به کمال معنوی دست یابند.

یکی از کسانی که در سن بالا توانسته است خود را با قرآن کریم پیوند دهد، خانم آذر پنجه شاهی است. وی موفق شده است در ۶۳ سالگی، قرآن را حفظ کند و از این نظر نمونه‌ای برای حافظان قرآن به شمار می‌رود.

فشرده‌ای از زندگی خود را بیان فرماید *

بنده آذر پنجه شاهی متولد سال ۱۳۱۹ هستم و ۶۳ سال دارم. در ۱۶ سالگی ازدواج کردم که در آن زمان، تحصیلاتم نهم دبیرستان بود. دارای ۶ فرزند هستم که بحمدالله همگی تحصیلات عالی دارند. خود من بعد از ۲۰ سال ترک تحصیل، دیپلم گرفتم. سال ۵۸ در کنکور شرکت کردم و رتبه‌ام در کنکور ۱۲۴ شد و در رشته‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی پذیرفته شدم. چون آن زمان شهید رجایی از دیپلمه‌ها استفاده می‌کرد، من مشغول به کار شدم و مدیر مدرسه بودم. هر چند شاغل بودم و در زندگی با مشکلات زیادی گریبان گیر بودم، ازدواج کردم و درس را ادامه دادم.

من از اول در مسیر قرآن بودم. از همان بچگی که چهار ساله بودم، کنار مادر بزرگم، قرآن

می خواندم. بعد معلم فاطمیه بانوان بودم که صوت و لحن و ترتیل تدریس می کردم. بعد از انقلاب هم با این که مدیر مدرسه بودم، کلاس های قرآن را خودم اداره می کردم
هم چنین سال های ۶۴ تا ۷۴ در تربیت معلم، قرآن تدریس می کردم که در این ده سال کلاس های موفق داشتیم. بعد در کلاس حفظ قرآن، شرکت کردم که آن جا ترتیل را درس می دادم. بعد یکی از دوستان «مجمع قرآن پژوهان» را به من معرفی کرد. یک ساله حفظ قرآن را تکمیل کردم و به آن جا رفتم. برای این که قرآن بیشتر در دلم جای بگیرد، قرآن را حفظ کردم و نمی دانم به دلیل این نعمت، خدا را چگونه شکر کنم.

در حفظ قرآن، از چه شیوه ای بهره گرفته اید؟*

شیوه ای کلاس قرآن پژوهان، شیوه ای مؤثری بود. روزی دو تا پنج صفحه حفظ می کردیم و در پایان هر جزء، امتحان شفاهی و کتبی داشتیم. اگر به سه جزء می رسید، همه را دوباره امتحان می گرفتند. این روش را ۱۱ ماه ادامه دادیم تا کل قرآن را حفظ شدم. البته من آمادگی قبلی داشتم و ۶ جزء را حفظ بودم. از ۱۵ آبان سال قبل شروع کردم و آخر مرداد امسال به پایان رسید
در زمان حفظ با چه موانعی روبه رو بودید و چگونه با آن ها برخورد کردید؟*
چون من چند جا کار می کردم، نمی توانستم بعد از کلاس تمرین زیادی داشته باشم، ولی دوستانم وقت و فراغت زیادتر داشتند. البته نمره های من مثل آن ها خوب نبود. ۱۴ یا ۱۵ و گاهی ۱۷ و ۱۸ می شدم، ولی آن ها دانشجو و جوان بودند و نمره هاشان خوب بود
حتماً در روزگار حفظ قرآن، حالت های معنوی خوبی داشته اید. جلوه هایی از آن حالت ها را بیان کنید.

به یقین، حالت های معنوی در زمان حفظ زیاد است و ما خدا را شکر می کردیم که این حالت ها در قلب مان وجود دارد. من در این عمری که داشتم، قرآن بسیار خوانده ام، ولی به بعضی آیات که می رسیدم، احساس می کردم تا به حال نخوانده ام و بیشتر در آن آیات تدبّر می کردم. مثل آیه ی ۱۱۰ سوره ی آل عمران (که رمز نام حضرت علی است): «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ؛ شما بهترین امت... هستید که برای مردم خارج شدند

یک روز به ذهن من رسید که همان طور که عدد نام حضرت ۱۱۰ است، «خیرام» نیز عدد ۱۱۰ را

دارد. چنین نکته‌هایی بر اثر تدبّر در قرآن بود که به نظر ما می‌آمد. هنگام ممارست و تدبّر در قرآن مثل این بود که در عرش سیر می‌کنیم

حفظ قرآن در فهم آیات الهی چه تأثیری داشته است؟*

ما معمولاً سه‌شنبه‌ها با دوستان تمرین داشتیم و پیش‌هم می‌نشستیم و قرآن می‌خواندیم. در همین جلسه‌ها احساس می‌کردیم که روح‌های ما به یکدیگر اتصال دارد. هم آیات بهتر جا می‌افتاد، هم نکته‌های جالبی به ذهنمان می‌رسید

حالت‌های رفتاری خود را پیش و پس از حفظ چگونه ارزیابی می‌کنید؟*

ما فهمیدیم همان‌طور که پیغمبر می‌فرماید: «فَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ»، باید عبادت کنیم تا به یقین برسیم. ما هم از قرآن چیزی می‌دانستیم، ولی با حفظ، به یقین سطح بالایی دست یافتیم، البته نه به آن یقینی که پیغمبر بدان رسید؛ چون ما خاک پای آن‌ها نمی‌شویم. آیات و مفاهیم، بازتاب دهنده‌ی نورانیت قرآن است که نام خود قرآن نیز نور است. وقتی این نور در دل آدم جای بگیرد، مثل این است که کلید برق را بزنید، همه‌جا نورانی می‌شود و اگر آدم برای رضای خدا و با خلوص، قرآن حفظ کند، نور قرآن در وجودش جای می‌گیرد

وقتی انسانی با قرآن است، فکر و زبان و اعضا و جوارحش برای قرآن است. من وقتی حرکت خوبی انجام می‌دهم، طرف مقابل می‌گوید که انسان خوبی است، ولی وقتی حرکت خوبی انجام می‌دهم و طرف مرا به عنوان حافظ قرآن می‌بیند، رویش اثر می‌گذارد و می‌گوید قرآن رویش اثر گذاشته است که کار خوب انجام می‌دهد

شیوه‌های خودتان در تدریس حفظ قرآن چیست؟*

وقتی ما قرآن حفظ می‌کردیم، مدرّس به ما می‌گفت که یک‌ساله نمی‌شود قرآن را حفظ کرد و می‌گفت این حفظ مقدماتی است تا شور و علاقه ایجاد کند. حالا در کلاس‌هایی که خودم دارم و حفظ درس می‌دهم، هفته‌ای ۴ صفحه را حفظ می‌کنیم. خانم‌هایی که در این کلاس‌ها هستند، ۳۰ یا ۴۰ و ۵۰ ساله هستند، ولی بسیار مسلط هستند و آیات را با شماره حفظ هستند. سفارش من به کسانی که می‌خواهند حفظ کنند، این است که هفته‌ای چهار یا پنج صفحه حفظ کنند. من خودم روزی دو تا پنج صفحه حفظ می‌کردم. شب‌ها همه‌جا و در همه حالت باید حفظ می‌کردم. در

کلاسی که داریم، اول با نوار می‌خوانیم تا معنی آن‌ها را کاملاً بدانیم. آن وقت نکته‌ای از آیه را که فهمیدیم، شروع به حفظ می‌کنیم. سپس نوار را نگه می‌داریم و دوباره هم‌خوانی می‌کنیم. نوار را روشن می‌کنیم تا سه بار، تکرار و حفظ می‌کنیم. آن وقت می‌گوییم یکی از خانم‌ها بخواند و در کلاس حفظ می‌شوند، ولی باید خیلی تمرین کنند.

برای کسانی که می‌خواهند کار حفظ را آغاز کنند، چه سفارشی دارید؟*

با تمام وجود به جوانان می‌گویم لذتی که آدم از حفظ قرآن می‌برد، از هیچ کار دیگری نمی‌برد. سفارش می‌کنم این کار را شروع کنید و ببینید چقدر زیباست و چقدر کمک می‌کند. وجود آدم چیز دیگری می‌شود. من می‌گویم چشیدنی است؛ باید چشید، گفتنی نیست. خدا کمک‌تان می‌کند، فقط باید وارد شوید. قرآن را فراگیر کنید. مثل مسجد الحرام که همه در هر سنی دور کعبه نشسته‌اند و فقط قرآن را حفظ می‌کنند، باید ایران هم همین طور باشد. تبلیغات در این کار مهم است. بنابراین، کار نشریه‌ی بشارت، ارزنده است و سهم مهمی در جانداختن فرهنگ قرآنی دارید. اگر خاطره‌ای دارید، بفرمایید؟*

من وقتی برای حفظ قرآن به مجتمع قرآن پژوهان می‌رفتم، کلاس معمولاً برای نوجوانان و جوانان بود. با این که اصلاً احساس پیری نمی‌کردم، بچه‌ها تعجب می‌کردند و می‌گفتند: «خانم! شما برای حفظ اومدید؟!» برای آن‌ها عجیب بود و من می‌گفتم: مگر من خیلی پیرم؟ این خاطره‌ی قشنگی است. که برای من خیلی اتفاق افتاده است و باعث می‌شد اشتیاق جوانان برای حفظ بیشتر شود.

در خانواده‌ام هیچ کس مرا تشویق نکرد، حتی در ادامه‌ی تحصیل هم با مخالفت همسر و بچه‌ها مواجه بودم. وقتی دانشگاه می‌رفتم، ۴۵ ساله بودم. خانم اخوی شهید چمران با من هم کلاس بود و بچه داشت و باردار هم بود. خیلی برایش سخت بود، ولی می‌گفت شما را که می‌بینم، روحیه

می‌گیرم.

خدای متعال، قرآن را آسان قرار داده است تا بخوانیم و بهره بگیریم. خداوند در سوره‌ی قمر بارها می‌فرماید: «لَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ هَلْ مِنْ مُدْكِرٍ؟ ما قرآن را برای یادآوری آسان قرار دادیم. آیا

کسی هست که فرا بگیرد؟» در این آیات، خداوند پیوسته قسم می خورد و می فرماید که قرآن برای حفظ کردن آسان است، ولی بسیاری از انسان ها این حرف را جدی نمی گیرند و فکر می کنند حفظ قرآن کار دشواری است. اگر وارد شود، با شوق و رغبتی که در او ایجاد می شود و احساس معنوی که خواندن قرآن ایجاد می کند، از آسان ترین کارهای دنیاست

پایان

